Climate Leadership Coalition vaatii kunnianhimoisia pitkän tähtäimen ilmastotavoitteita sekä systeemistä markkinapohjaista ratkaisua

Johdanto

Lähestymme nopeasti kriittisiä rajoja ja käsillä saattaa olla viimeinen mahdollisuus hillitä ilmastonmuutosta Pariisin ilmastosopimuksen tasolle. Ilmastonmuutoksella on jo nyt vakavia vaikutuksia ihmisten elämään varsinkin haavoittuvaisimmissa maissa. Myös biodiversiteetti heikkenee hälyttävällä vauhdilla, mikä on osittain ilmastonmuutoksen aiheuttamaa.

Meidän on yhteiskuntana tehtävä päätös. Joko valmistaudumme kohtaamaan peruuttamattoman ilmastonmuutoksen seuraukset tai teemme suunnanmuutoksen ja kasvatamme investointeja ilmastomyönteisiin ratkaisuihin selkeästi nykytasosta. Climate Leadership Coalition (CLC) uskoo, että perustavanlaatuinen yhteiskunnallinen siirtymä kohti kestäviä kulutustottumuksia ja kestävää taloutta ei ole ainoastaan mahdollinen vaan myös taloudellisesti kannattavaa ja rahoitettavissa. Se myös tarjoaa positiivisen vision tulevaisuudesta. Odotamme nyt enemmän kuin koskaan, että hallituksemme hoitavat tehtävänsä ja laativat tarvittavat säännöt, tavoitteet, politiikat ja keinot.

Tämä positiopaperi kuvaa Climate Leadership Coalitionin ehdotuksen EUn ilmastopolitiikan systeemiseksi ja markkinapohjaiseksi ratkaisuksi. Ehdotus pohjautuu kolmeen päätavoitteeseen

- asettaa nollapäästötavoite vuoteen 2050 mennessä tai jo aiemmin, jos IPCC:n (International Panel on Climate Change) esiintuomat tutkimustulokset niin osoittavat
- sopimaan sitova hiilibudjetti jäljellä oleville kasvihuonekaasuille, mukaan lukien päästövähennykset ja hiilinielut
- päivittää ja sovittaa vuosille 2030 ja 2040 asetut tavoitteet yhteen nollapäästötavoitteen kanssa.

Euroopan unioni ilmastonmuutoksen hillitsijänä

Eurooppa on vuosikymmenet ollut globaali suunnannäyttäjä ilmastonmuutoksen hillinnässä. Marraskuussa 2018 Euroopan komissio julkaisi Puhdas maapallo kaikille -strategiaehdotuksen, joka kartoittaa kehityspolkuja ilmastoneutraaliin talouteen siirtymiselle vuoteen 2050 mennessä kustannustehokkaasti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Puhdas maapallo kaikille -strategia toimi avauksena keskustelulle, jossa eurooppalaiset päättäjät ja kansalaiset ovat laajasti mukana ja jossa pohditaan, miten Euroopan olisi syytä valmistautua vuoden 2050 tilanteeseen sekä Euroopan pitkän tähtäimen strategian esittämiseen YK:n ilmastomuutoksen puitesopimuksen osapuolten konferenssille vuonna 2020.

Vision liitteenä oleva analyysi kuvaa keskeisten strategiavaihtoehtojen sekä teknologioiden roolia. Näitä ovat mm. sähköistäminen kaikilla aloilla, vedyn käyttö teollisuudessa, liikenteessä ja kiinteistöissä, Power-to-X-polttoaineiden käyttö teollisuudessa, liikenteessä ja kiinteistöissä, perusteelliset energiatehokkuuden parannukset ja kiertotalous, joilla saadaan lisättyä resurssi- ja materiaalitehokkuutta. Lisäksi analyysi käsittelee tarvetta lisätä hiilinieluja ja -varastoja sekä vaihtoehtoisia materiaaleja maankäytön ja biotalouden kautta sekä tarvetta hiilen talteenoton, varastoinnin ja hyötykäytön teknologioille. Strategia mahdollistaa myös kasvihuonekaasujen päästöjen kompensoinnin niillä aloilla, joilla päästöjen vähentäminen on kaikkein haastavinta.

Strategia osoittaa kuinka EU:n talouden nykyaikaistaminen ja kasvihuonekaasupäästöistä irtautuminen houkuttelevat merkittäviä lisäinvestointeja. Nykyisin noin kaksi prosenttia BKT:stä investoidaan energiajärjestelmään ja siihen liittyvään infrastruktuuriin. Kasvihuonekaasupäästöjen osalta neutraaliin talouteen siirtyminen edellyttäisi tämän lukeman nostamista 2,8 prosenttiin. Lähtötasoon verrattuna tämä tarkoittaa huomattavia, vuosittain noin 175–290 miljardin euron suuruisia lisäinvestointeja. Samalla

voitaisiin säästää huomattavasti terveydenhuoltomenoissa. Kasvihuonekaasupäästöjen osalta neutraaliin talouteen siirtyminen nykyisten ilmansaasteiden torjuntatoimien lisäksi vähentää pienhiukkaspäästöistä johtuvia ennenaikaisia kuolemantapauksia yli 40 prosentilla ja terveyshaittoja vuositasolla noin 200 miljardilla eurolla.

Strategian mukaan perinpohjaisen muutoksen taloudelliset vaikutukset ovat kokonaisuutena tarkastellen myönteisiä huolimatta merkittävistä lisäinvestoinneista. EU:n talouden koon odotetaan vuoteen 2050 mennessä kasvaneen yli kaksinkertaiseksi vuoteen 1990 verrattuna ja siirtymän ilmastoneutraaliuteen odotetaan vaikuttavan BKT:hen maltillisesti tai myönteisesti ja nostavan BKT:tä vuoteen 2050 mennessä jopa kaksi prosenttia lähtötilanteeseen verrattuna. Merkillepantavaa on, että näissä arvioissa ei ole otettu huomioon säästöjä, jotka syntyvät, kun ilmastonmuutoksen aiheuttamat vahingot vältetään, eikä ilmastonmuutokseen tarvitse sopeutua.

Heinäkuussa 2019 Euroopan komission uusi puheenjohtaja Ursula von der Leyen julkaisi ohjelmansa Euroopalle. Ohjelmassa etusijalla oli tavoite Euroopasta ensimmäisenä ilmastoneutraalina mantereena viherelvytystä Euroopassa koskevan European Green Deal-ohjelman mukaisesti. Ohjelma sisältää tavoitteen kirjata vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoite lainsäädäntöön, kiristää vuoden 2030 tavoitteita, laajentaa EU:n päästökauppajärjestelmää, antaa taloudellista tukea teollisuuden muutokseen, vihreään rahoitukseen ja oikeudenmukaiseen siirtymään sekä tehdä parannuksia, joilla varmistetaan, että yrityksemme voivat kilpailla tasavertaisin edellytyksin.

Euroopan unioni voi jatkaa edelläkävijänä, mutta joitakin haasteita on ratkaistava

Pitkän tähtäimen tavoitteet. Tällä hetkellä EU on asettanut selkeän päästövähennystavoitteen ainoastaan vuoteen 2030 saakka. Pitkän tähtäimen vähennystavoite vuoteen 2050 mennessä on 80–95 prosenttia. Epätarkat pitkän aikavälin tavoitteet luovat epävarmuutta pitkän tähtäimen sijoittajille ja hidastavat siirtymistä kestävämmän talouden suuntaan. Teollisuuteen ja energiaan liittyvien sijoitusten tyypillinen taloudellinen elinkaari on 40–60 vuotta. Sijoittajat haluaisivat mielellään nähdä selkeitä pitkän tähtäimen tavoitteita, jotka poistavat epävarmuutta ja vauhdittavat suuria investointeja.

EU:n ja kansallisen tason politiikka ja keinot. Nykyinen EU:n ilmastopolitiikka rakentuu kolmen pilarin varaan:

1. päästökauppajärjestelmä (ml. energiantuotanto, teollisuus ja osittain lentoliikenne)
2. taakanjakosektori (ml. asuminen ja kaupallinen sektori, liikenne, maatalous, jätehuolto ja pienteollisuus)
3. maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori (LULUCF).

Päästökauppajärjestelmä on EU:n laajuinen järjestelmä, joka kattaa noin 45 prosenttia hiilidioksidipäästöistä. Taakanjakosektorin ja LULUCF-asetuksen kattamilla aloilla jokainen EU:n jäsenvaltio määrittelee ja toimeenpanee kansallisia linjauksia ja toimenpiteitä, jotka pohjautuvat EU-tasolla sovittuihin kansallisiin tavoitteisiin. Tällä hetkellä nämä pilarit – ja erityisesti niiden kansallinen osiot – luovat epävarmuutta. On vaikeaa valmistautua ja tehdä suunnitelmia muuttuvan säädösympäristön varalle, koska maakohtaiset ilmastopolitiikat ja -keinot vaihtelevat usein riippuen siitä, mitkä puolueet kulloinkin ovat vallassa. Vuoteen 2050 mennessä tullaan pitämään noin 200 parlamenttivaalit. Lisäksi erilaiset maakohtaiset politiikkakeinot lisäävät osaoptimoinnin riskejä sekä päällekkäisyyksiä jäsenmaiden sisällä ja välillä.

Kolmen pilarin päällekkäisyyksiä. Komission uusi strategia osoittaa, että tekniset rajat nykyisten kolmen sektorin suhteen ovat häviämässä. Liikenteen sähköistyessä ja alkaessa käyttää Power-to-X-polttoaineita se siirtyy asteittain päästökauppaan. Biomateriaalit tuovat LULUCF-sektorin yhä kiinteämmin mukaan kahteen muuhun pilariin ja hiilen talteenotto ja kierrätys (CCU) aiheuttaa ”hiilen horisontaalivirtauksen” kaikkien pilarien läpi. Yksi tärkeimmistä yksityiskohdista pitkän tähtäimen ilmastotavoitteissa on hiilinielujen rooli.

Muutoksen rahoittaminen. Kuten strategia osoittaa, uusien ratkaisujen kehittämiselle ja kaupallisten investointien rahoitukselle on suuri tarve. Koska sijoitusten tulisi pääasiassa tulla yksityiseltä sektorilta, tarvitaan markkinat sekä riittävä kasvihuonepäästöjen hinta houkuttelemaan investointeja. Paikalliset linjaukset eivät ole tarpeeksi tehokkaita luomaan tarpeeksi suuria markkinoita uusille ratkaisuille eivätkä ne välttämättä johda kaikkein kustannustehokkaimpiin ratkaisuihin.

Climate Leadership Coalitionin ehdotus

CLC ehdottaa, että EU kehittää nykyistä systeemisemmän markkinapohjaisen ratkaisun, joka

- varmistaa päästövähennykset ja mahdollistaa hiilinielut
- on ennakoitavissa pitkällä tähtäimellä ja kestää poliittiset valtamuutokset
- luo riittävän hinnan hiilidioksidipäästöille
- varmistaa taloudellisesti tehokkaan kehityksen, jossa halvimmat ratkaisut toteutetaan ensin
- on markkinapohjainen ja teknologianeutraali
- voidaan integroida kansainvälisesti
- voidaan säätää nopeasti tarpeen mukaan
- kattaa suuren osan päästöistä ja ottaa huomioon hiilinielut, hiilen varastoinnin ja korvaavat vaihtoehdot
- käyttää hiilidioksidipäästöistä saatuja tuloja vauhdittamaan vähähiilisten ratkaisujen käyttöönottoa ja vihreää liiketoimintaa
- mahdollistaa oikeudenmukaisen siirtymän kohti ilmastoneutraaliutta
- tarjoaa mekanismin hiilivuodon torjumiseksi ja edistää tasavertaista kilpailua.

Puheenjohtaja Ursula von der Leyenin ohjelmaa mukaillen esitämme viisi suositusta:

- Asetetaan selkeät, kunnianhimoiset ja saavutettavissa olevat ilmastotavoitteet.
- Suunnitellaan ja sovitaan systeemisemmästä markkinapohjaisesta ratkaisusta.
- Vahvistetaan rahoitusmekanismeja, jotka tukevat yhteiskunnallista muutosta.
- Varmistetaan tasavertaisen kilpailun edellytykset.
- Laaditaan hätäsuunnitelma nopeiden päästövähennysten varalta.

Asetetaan selkeät, kunnianhimoiset ja saavutettavissa olevat ilmastotavoitteet

Epätarkat pitkän tähtäimen tavoitteet luovat epävarmuutta pitkän tähtäimen sijoittajille ja hidastavat näin siirtymistä kestävämmän talouden suuntaan. Teollisuuteen ja energiaan liittyvien sijoitusten tyypillinen taloudellinen elinkaari on 40–60 vuotta. Sijoittajat tarvitsevat selkeitä pitkän tähtäimen tavoitteita, jotka poistavat epävarmuutta ja kiihdyttävät suuria investointeja.

Pohjoismaiset yritykset, finanssisektori ja kansalaisjärjestöt ovat julkilausumassaan vaatineet EU:lta ja sen jäsenmailta, että Euroopan unioni saataisiin Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden tasolle sopimalla uusista, tarpeeksi kunnianhimoisista ilmastotavoitteista. Vaatimuksen allekirjoittajat kehottavat EU-johtajia

- asettamaan nollapäästötavoitteen vuoteen 2050 mennessä tai jo aiemmin, jos IPCC:n (International Panel on Climate Change) esiintuomat tutkimustulokset niin osoittavat
- tavoitteeseen perustuen sopimaan sitovasta hiilibudjetista jäljellä oleville kasvihuonekaasuille, mukaan lukien päästövähennykset ja hiilinielut
- päivittämään ja sovittamaan vuosille 2030 ja 2040 asetut tavoitteet yhteen nollapäästötavoitteen kanssa.

Yli 90 organisaatiota on allekirjoittanut julkilausuman. Näihin lukeutuu yrityksiä, kaupunkeja, yliopistoja ja liiketoimintaverkostoja sekä Elinkeinoelämän keskusliitto, Tanskan elinkeinoelämän keskusliitto, joka edustaa yli 25 000 yritystä, ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto, jolla on yli 300 000 jäsentä.

Sitova hiilibudjetti on ratkaisevan tärkeä ja sitä määriteltäessä on oltava kunnianhimoiset tavoitteet päästövähennyksille ja hiilinieluille. Jos kuitenkin selviää, että on todistettavasti tehokkaampia nieluja ja hiilen varastointimenetelmiä tuotteisiin kuin alun perin on arvioitu, näiden ratkaisujen tulisi kilpailla päästövähennyksien kanssa markkinapohjaisesti komission strategian mukaisesti.

CLC toivoo pitkän tähtäimen ilmastotavoitteiden mahdollisimman pikaista selkeyttämistä.

Suunnitellaan ja sovitaan systeemisemmästä markkinapohjaisesta ratkaisusta

Jotta maakohtaisten linjausten luomaa epävarmuutta voitaisiin vähentää ja kustannustehokkaimat ratkaisut valita markkinapohjaisesti sekä tukea teknologisia muutoksia, CLC ehdottaa, että

- päästökauppajärjestelmän käyttöä keskeisenä instrumenttina laajennetaan, jotta päästöjä saadaan vähennettyä laajentamalla EU:n päästökauppaa kattamaan myös lämmityksen ja jäähdytyksen sekä liikenteen
- hiiltä sidotaan ilmasta ottamalla huomioon mitattavissa olevat ja todistetut hiilinielut, varastoidaan hiiltä talteenoton ja hyötykäytön ratkaisuilla sekä korvataan suuren hiilijalanjäljen materiaaleja pienen jalanjäljen materiaaleilla
- kehitetään parempia mekanismeja hiilivuodon torjuntaan
- mahdollistetaan päästökauppajärjestelmien kansainvälinen integrointi sekä verifioitavat kehityshankkeet.

Päästökauppajärjestelmä voi lisäksi tarjota ainutlaatuisen edun, kun ilmastotoimenpiteitä täytyy kiihdyttää. Vähentämällä päästöoikeuksia voidaan päästömääriin vaikuttaa nopeasti sekä säädellä päästöoikeuksien hintatasoa. Taakanjako- ja LULUCF-sektorien kattamilla aloilla puolestaan poliittisten linjausten operationalisointi riippuu kansallisesta lainsäädännöstä, jonka toimeenpano saattaa viedä vuosia.

Valmistautuminen tähän systeemisempään malliin tulisi aloittaa mahdollisimman pikaisesti, ja ratkaisusta vuoden 2030 jälkeiselle ajalle tulisi sopia vuonna 2023 tehtävään maailmanlaajuiseen tilannekatsaukseen mennessä ja synkronoiden ratkaisu muihin suunniteltuihin EUn päästökauppajärjestelmän muutoksiin ja päivityksiin. Kalifornian kasvihuonekaasupäästöjä rajoittava Cap-and-Trade-ohjelma toimii hyvänä vertailukohtana, sillä se kattaa yli 85 prosenttia päästöistä.

Vahvistetaan rahoitusmekanismeja, jotka tukevat yhteiskunnallista muutosta

CLC esittää, että ilmasto- ja energiainvestointien lisäksi suurempi osa EU:n päästökauppajärjestelmän tuloista tulisi korvamerkitä ja käyttää tukemaan tieteitä, tutkimusta ja uusien ilmastoratkaisujen kehittämistä sekä tukemaan alemman tulotason väestöryhmien transformaatiota.

Kalifornia on menestyksekkäästi osoittanut, kuinka siirtymää vihreään talouteen voidaan tukea taloudellisesti ja kuinka tämä voidaan tehdä sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Tulot Cap-and-Trade-ohjelmasta ohjataan kasvihuonepäästöjen vähentämiseen tekemällä lakisääteisesti suunnattuja investointeja Kaliforniassa painottaen ohjelmia ja hankkeita, jotka hyödyttävät heikompiosaisia ja pienituloisia yhteisöjä.

Suurempi osa EU:n päästökaupan tuloista sekä muista varoista tulisi osoittaa tärkeiden teknologioiden kaupallistamiseen. Näitä ovat mm. Power-to-X, hiiletön teräs, hiiltä sitova betoni ja biomateriaalit. Tehokas päästökauppajärjestelmä voi auttaa näiden teknologioiden käytön laajentamisessa myöhemmin,

mutta tarvittavan vaikutuksen aikaansaamiseksi niiden tulee olla kaupallistettuja jo ennen vuotta 2030.

Varmistetaan tasavertaisen kilpailun edellytykset

Suurena markkinana EU:n tulisi tehdä parhaansa varmistaakseen yrityksille tasavertaisen kilpailun edellytykset ja markkinapohjaisten ratkaisujen tehokkuuden minimoimalla yksipuolisen vaatimustenmukaisuuden sekä hiilivuodon riskit. Mikäli viitteitä epäreilusta kilpailusta esiintyy, ensimmäisenä keinona varmistaa tasavertaiset kilpailuedellytykset on auttaa EU:n kauppakumppaneita parantamaan poliittisia linjauksiaan esimerkiksi hiilipäästöjen hinnoittelulla ja tukemalla ilmastoystävällisten tuotteiden ja palveluiden kauppaa. Muita mahdollisia keinoja ovat uusien ja olemassa olevien alueellisten kauppasopimusten käyttäminen, neuvottelut saman mielisten WTO-jäsenmaiden kanssa, mukaan lukien ilmastoasioiden käsittely WTO:n kauppapoliittisen maatutkinnan (TPRM) mekanismin kautta, ja hiilitullit (BCA) aloilla, joilla kilpailun tasavertaisuutta ei muutoin pystytä turvaamaan. On arvioitava, kuinka kauppapolitiikkaa ja -sopimuksia voitaisiin käyttää tässä asiassa alkaen aloilta, joilla tasavertaisuutta ei muutoin pystytä turvaamaan.

Laaditaan hätäsuunnitelma nopeiden päästövähennysten varalta

Ilmastonmuutoksen kiihtyessä olosuhteet voivat vaatia maailmanlaajuisia hätätoimenpiteitä. EU:lla tulisi olla hätäsuunnitelma sekä nopeiden päästövähennysten ohjelma. CLC:n esittämässä systeemisessä mallissa nopea sopeuttaminen olisi helpompaa kuin nykyisessä suurelta osin kansallisiin linjauksiin perustuvassa mallissa.

Sääilmiöihin liittyvien katastrofien lisääntymisestä ympäri maailmaa on pitävää näyttöä. Eräät maat ja muut tahot, kuten Yhdistynyt kuningaskunta, Skotlanti, Wales, Irlanti ovat jo julistaneet hätätilan ilmastonmuutoksen takia. Tämän positiopaperin julkaisemisajankohtaan mennessä kahdeksantoista maata ja 990 hallintoaluetta edustaen 212 miljoonaa kansalaista ovat julistaneet hätätilan ilmastonmuutoksen johdosta.

Tukitoimenpiteet

CLC katsoo, että kysyntään perustuvia ilmastopolitiikkoja, kuten hiilijalanjäljen käyttöä julkisen tai yksityisen sektorin hankinnoissa tai kansalaisten kestävien valintojen mahdollistajana, tulee käyttää nykyistä laajemmin.

Positiopaperi julkaistu CLCn www-sivuilla ja STT-tiedotteena 11.9.2019:
https://clc.fi/2019/09/11/climate-leadership-coalition-vaatii-kunnianhimoisia-pitkan-tahtaimen-ilmastotavoitteita-seka-systeemista-markkinapohjaista-ratkaisua/

Climate Leadership Coalition (CLC) on voittoa tavoittelematon järjestö, joka toimii hiilineutraaliuden saavuttamiseksi luonnonvarojen kestävän hyödyntämisen kautta. CLC:n tarkoituksena on tukea kestävää yritystoimintaa, kaupunkisuunnittelua ja tutkimusorganisaatioiden toimintaa kohti kestävämpiä ja resurssitehokkaita toimintatapoja. CLC auttaa jäseniään vastaamaan ilmastonmuutoksen tuomiin uhkiin jakamalla tietoa, ideoita ja parhaita käytäntöjä. Esitämme hallituksille ja muille sidosryhmille ratkaisuehdotuksia, kuinka markkinataloutta voidaan käyttää kestävän kehityksen edistämiseen ja siirtymälle tarpeellisten investointien houkuttelemiseen. CLC:n näkemyksen mukaan siirtymä vihreään talouteen voidaan toteuttaa taloutta hyödyttäen ja siksi myös investointeja houkutellen. Ajoissa ratkaisuja kehittävät yritykset voivat saada siirtymästä merkittävää taloudellisesta hyötyä. Syyskuussa 2019 CLC:n jäseninä olivat 56 organisaatiota ja 22 yksityishenkilöä.

Lisätietoja: Jouni Keronen, jouni.keronen(at)clc.fi, puh. +358 50 453 4881

Climate Leadership Coalition ry
c/o Sitra, PL 160 (Itämerenkatu 11-13), 00181 Helsinki